

God vergeet je niet

'Ik ben nog getrouwd, maar eigenlijk al weduwe', vertelt een mevrouw me. Haar man heeft dementie en herkent haar niet meer. Ze kijkt me verdrietig aan en zegt: 'Het is eigenlijk al een rouwproces, terwijl hij nog leeft'.

Als geestelijk verzorger in diverse verpleeghuizen zie ik dagelijks de gebrokenheid die dementie veroorzaakt. Voor familieleden en naasten van de persoon met dementie is het een moeilijk proces van het zien veranderen van je dierbare.

Onherkenbaar

Mensen met dementie kunnen sterk veranderen en gaandeweg onherkenbaar worden. Zo zei de betreffende man met dementie: 'Het is een chaos in mijn hoofd'. En als hij iets aan me wilde vertellen, maar bleef steken in zijn zoekproces naar woorden: 'Ik weet het wel, maar ik weet het niet meer'.

Hoop

Soms vragen mensen me: 'Hoe houd jij dat uit: zo jong, en dan dagelijks in het verpleeghuis, waarin je zo veel lijden tegenkomt?' Graag nodig ik hen dan uit

om eens aanwezig te zijn bij een kerkdienst in een verpleeghuis. Daar gebeuren bijzondere, hoopvolle, dingen. Zo ga ik voor in zogenoemde sfeervieringen: kleinschalige kerkdiensten, waarbij gemiddeld acht mensen met dementie aanwezig zijn. We vieren gewoonweg in hun gezamenlijke huiskamer. Een paaskaars in de kring, als teken van licht. Zorgmedewerkers lopen soms voorbij om even wat pannen te pakken, voor het koken zo dadelijk. Na het geven van een hand en het welkom heten, starten we. En dan zijn er die momenten van hoop, bijvoorbeeld wanneer een bewoner uit haar hoofd 'Dank u voor elke nieuwe morgen' meezingt, vol passie. Of als een

Wij zijn tenslotte meer dan ons brein

mevrouw uit de kring graag een kaarsje wil branden voor 'mensen die ziek zijn en dat nodig hebben'. Als een meneer, die vaak slaperig en apathisch is, bij de geloofsbelijdenis opveert en dat zomaar mee kan zeggen. Of wanneer we een kort gesprek hebben over omgaan met verdriet en eenzaamheid en een mevrouw zegt: 'Dan moet je vooral hopen en bidden'.

Riedeltje

Toen ik kind was en zelf in de kerk zat, werd elke kerkdienst gestart met het zogeheten 'Votum en groet'. Het zei me niets. Het was voor mij gewoon het standaardzinnetje waarmee iedere dienst begon. Een riedeltje eigenlijk.

Uit de Bijbel

Psalm 124: 8: 'Onze hulp-is in de naam van de Heer, die hemel en aarde gemaakt heeft.'

Nu is dat anders. Nu begin ik zelf iedere dienst met dat 'riedeltje'. En nu zeggen de aanwezigen met fors geheugenverlies dat zinnetje soms moeiteloos mee. Dat is ronduit bemoedigend en op dat moment een letterlijk houvast voor henzelf: 'Onze hulp is in de naam van de Heer, die hemel en aarde gemaakt heeft'. 'Ja, dat is mooi', antwoordt een meneer daarna. Dat is het! Het is fantastisch mooi dat we elkaar iedere dienst daarmee mogen bemoedigen: dat onze hulp komt van de Schepper van de hemel en de aarde. Het fundament onder onze voeten is God, die hemel en aarde draagt. Daarom zul je nooit uit zijn hand vallen. Hij is onze hulp, ook voor wie dat niet meer weten! Hij houdt ons vast als we veel moeten loslaten en ons daaraan moeten overgeven, zelfs als we mensen om ons heen niet meer herkennen. Wij zijn immers niet slechts ons brein, maar God scheidt en draagt onze identiteit, als kind van God.

Vertrouwen

Omdat loslaten en overgave zo moeilijk is, heb je wel een vertrouwde basis nodig. Je kunt niet vertrouwen op loszand. Daarom is die steeds terugkerende bemoediging dat onze hulp komt van

Tips

- Bent u iemand met dementie? Het helpt uw omgeving en uzelf om open te spreken over de dementie, wat dat met u doet en voor u betekent. Daarmee voorkomt u ook deels dat mensen spreken óver u, in plaats van mét u.
- Zorgt u voor iemand met dementie? Muziek doet vaak wonderen. Probeer geschikte muziek te vinden, zoals liederen die de persoon vroeger heeft geleerd.
- Kent u iemand met dementie? Vergeet hem/haar niet, maar blijf trouw in bijvoorbeeld bezoeken of aandacht schenken, ook als iemand u niet meer herkent of verwacht. Denk ook aan de mantelzorg: wie vraagt aan de mantelzorg hoe het met hem/haar gaat?

Om over na te denken

1. Vindt u God 'te vertrouwen'?
Waarom wel/niet? Schrijf deze week momenten op dat u de dragende hand van God ervaart.
2. God heeft de wereld geschapen en heeft mensen handen en voeten gegeven om er voor elkaar te zijn en zijn liefde uit te dragen. Zo zijn we ook elkaars hulp en kunnen we elkaar bemoedigen. Zoek één persoon met dementie, of zijn/haar familielid of naaste, in uw omgeving die u kunt bemoedigen. Bedenk een passende vorm om dat te doen en... voer dat uit.
3. Dementie betekent veel loslaten en sterven is de uiterste vorm van loslaten en overgave. Hoe denkt u over uw eigen dood?
4. Wat spreekt u aan in Lied 939 'Op U alleen, mijn licht, mijn kracht?' (uit het Nieuwe Liedboek)

Dan ontstaat er ook ruimte voor een lach, voor bevrijdende humor

de Schepper van fundamenteel belang. Wij zijn niet de eersten of enigen die dat week in, week uit, herhalen in kerkdiensten. Al eeuwenlang zeggen mensen tegen elkaar: die God, die is te vertrouwen. Tijdens de sfeervieringen ervaar ik die dragende hand van God, en hoor ik bewoners dat beamen. Ik ervaar het ook tijdens Avondmaalsvieringen, wanneer we brood delen met de aanwezige mensen met dementie en hun naasten. Het brood als teken van Jezus, die zich deelt met ons en ons nabij is, te midden van het verdriet.

Zoals een mevrouw treffend verwoordde: 'Ik weet dat Jezus mij helemaal begrijpt, omdat hij zelf zo geleden heeft'. Ik ervaar Gods dragende hand ook in stilte, of in gebed met iemand met dementie na een individueel gesprek. Ik ervaar het als een bewoner me zegt: 'Zonder God had ik hier niet meer gezeten, dat had ik niet gekund'.

Humor

Omgaan met mensen met dementie leert me te leven in het hier en nu. Zonder opsmuk, maar authentiek bij elkaar aanwezig, met oog voor de kwetsbaarheid

van het bestaan. Want ook al ben ik jong, ik beseft dat we als mens kwetsbaar en sterfelijk zijn. In het verpleeghuis maak je het sterven geregeld mee. Dat is uiteindelijk de uiterste vorm van loslaten, van vertrouwen. Vertrouwen op een hand die je opvangt. Vertrouwen op onze hulp, die hemel en aarde gemaakt heeft. Dat leven in het hier en nu, in vertrouwen op de Vader, wetend dat je sterfelijk bent, relativeert de zorgen in je bestaan. Dan ontstaat er ook ruimte voor een lach, voor bevrijdende humor. Zo zei een oudere met dementie in het gesprek tijdens de sfeerviering: "Ja dominee, u bent slimmer geworden." Zie, dat bemoedigt ook.

Ds. Tim van Iersel (1983) is zorgtheoloog, geestelijk verzorger en ethicus en is gespecialiseerd in zingeving en ethiek bij dementie. Hij werkt als geestelijk verzorger in diverse verpleeghuizen.

Verder lezen

- Psalm 138
- Psalm 146
- Romeinen 8 : 31 - 39